List 26. **NOVICE** Tečaj XXXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 29. junija 1881.

Obseg: Postava za pospeh kmetijstva po uravnavi vodá. — Pogozdenje Krasa. (Konec.) — Špargelj dolgo časa dober ohraniti. — Gospodarske novice. — Ali bi bilo na Kranjskem kakešnih šolskih reform treba? — Marchia Istria et Carniola „cum comitatu". — Jugoslavjanski stenograf. — Slovansko slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Postava za pospeh kmetijstva po uravnavi vodá.

Spisal prof. Povše.

Minister kmetijstva je zbornici poslancev predložil načrt postave, po kateri se ima kmetijstvu pridobiti, kar mu zdaj napačne struge rék, nepravilni vodotoki, povodnje, močvirja itd. jemljejo. Pomnoženje in zboljšanje zemljišč je cilj te postave, po kateri se imajo dežele, vodne zádruge itd. z državnim denarjem podpirati tako, da se v prihodnjih 10 letih (od leta 1882. do vštetega 1891. leta) vsako leto pol milijona gold. v to podporo obrne.

Da je ta vladni predlog, ki ga je dobil državni zbor v obravnavo, jako imeniten, je gotovo, kajti s tem bo dokaj pomagano v prvi vrsti živinorejcem, ki bodo po takih uredbah in prenaredbah ob vodah ležečih, večinoma le za travnike sposobnih zemljišč pridobili lepo množino več sená, katero bo tudi finejše in s katerim bo mogoče, število živine pomnožiti; vsaj v živinoreji imamo iskati svojo bodočnost, rekel bi skoro, rešilo kmetijstva. Ako bomo pomnožili živinorejo, bo neposredno tudi polje (njivstvo) pospešeno, saj od živine dobivamo gnoj in ta je ona os, krog katere se vrti celo poljedelstvo. Uže večkrat sem v „Novicah" pisal o veliki važnosti in potrebi živinoreje, o tem pa me vodi prepričanje, da le v pomnoženi, umni živinoreji ima veliko število, skoro ogromna množina slovenskih kmetovalcev iskati si rešila, ne le za to, ker dandanes živina največ dobička donaša, temveč tudi zato, ker od pomnožene živinoreje bomo dobivali večo množino gnoja, katerega toliko potrebuje naša uže zeló opešana zemlja.

Komaj da zapustí kaka rastlina njivo, uže isti dan v njo vsejemo drugo, in ker nimamo dovolj gnoja — umetnih gnojev naši gospodarji še ne poznajo ali saj jih nočejo poznati — revna je žetev, boren je pridelek. Pa tudi drugače ne more biti. Brez strahú lahko rečem, tudi kranjska zemlja je opešala, in kdor res v srci čuti kot kmetovalec ljubav za to zemljo, naj ne prezira te ostre besede, ter naj na to dela, da naši zemlji z obilnim gnojenjem pomoremo če ne k nekdanji, vsaj dostojni moči. Ozrimo se le na Banat in druge pokrajine, katere so nekdaj slovele zaradi neusahljive svoje rodovitnosti; sedaj je pa uže ona „črna prst" opešala in slišati ni več o oni izredni rodovitnosti.

Zato jaz radosten pozdravljam novo êro kmetijskega napredka z vladnimi naredbami, katere imajo namen, kakor lanska postava, ki prepoveduje vvaževanje goved iz Ruskega in Turškega, in sedanja, ki želí urediti vodne razmere in s tem zboljšavati zemljišča, posebno za krmo namenjena. Rad priznavam, da revščina med kmetovalci je velika in da sila kola lomi, pa ne morem si kaj, da onih gospodarjev, kateri svoje seno prodajajo, namesto da bi ga po domači živinoreji izkoristili, pri tem pa dobili tudi dokaj gnoja, ki bi branil opešanja zemljo, ne bi imenoval lehkomislečih, maloskrbnih. Pa prav to podaja mi nadaljno vprašanje: kaj pomaga pridigovati, kaj pomagajo celó vladine naredbe za zboljšavo travnišnih zemljišč, če kmetovalec nima od kod vzeti živine, katere izpodrediti ne more, kakor — zajce domače?

To ugovarjevanje obupajočega kmetovalca je žalibog le preresnično in skoro sploh veljavno. Gospodar je ves zadolžen, pod bremenom dolgov in vsestranskih davščin zdihuje in komaj čaka, da mu je krava storila telce, katero takoj prodá, da z izkupljeno svoto potolaži najhujšega stiskovalca. Ko pa pride slaba letina, mora tudi kravo in voliča prodati; spenja se po zadnji bilki, da bi še na dragi mu očetnjavi obvisel, kakor vtapljajoči se človek v dereči vodi.

Koliko so žalostne letine vplivale na število živine, to leží odprto pred celim svetom.

Zadnje številjenje živine kaže, da na priliko, po Goriškem, posebno v nekaterih krajih, je silno padlo število živine v 10 letih. Ko dobim celo novo štatistiko, hočem sestaviti številke tudi za Kranjsko in podati čast. čitateljem pregled, gotovo zanimiv, kateri nam bode jasno kazal, kakošno je naše blagostanje.

Kaj tedaj storiti? Pomoči je treba dati našim živinorejcem, vse pa se mora vjemati, da se doseže blagi namen. Lepa je postava, ki prepoveduje vpeljavo ptujih goved, ker ona nam zagotovlja, da bomo mogli po pošteni ceni prodajati svojo živino, — lep je sedanji načrt postave, ki hoče za zboljšavo zemljišč ob vodah skrbeti; — lep je poduk in nasvet, da naj kmetič pomnoží število goved in da naj ne prodaja sena v mesta, a vse to bode brez vspeha, če vsem tem pogojem ne pristopi še pogoj v pomoč, to je, da gospodarjem, želečim pomnožiti število živine, priskrbimo denarnih pomočkov po nizkih obrestih. Posojilnic, in sicer ne le hipotekarnih, ampak osebnih (personalnih) je treba

našim kmetovalcem, ako resno hočemo rešiti jih od propada. Zato, domoljubni veljaki, ne zábite na ustanove takih posojilnic. Merodajni krogi ne prezirajte tega pogoja, ako hočete, da bodo nove naredbe koristile ne le mogotcem, velikašem, ampak tudi veliki večini naših ubožanih slovenskih oratarjev.

(Konec prihodnjič.)

Pogozdenje Krasa.

Spisal —*ερ*.

(Konec.)

3. Naj se pri denarni podpori od strani vlade za pogozdenje goličav ostro na to pazi, da se denar, katerega je obdarovanec dobil, samo za pogozdenje porabi.

Več posestnikov, kateri so gole prostore z drevjem nasadili, je bilo uže od vlade z denarjem obdarovanih. Nekateri taki posestniki so v naglici kakošen pašnik ogradili in nasadili. Priznana jim je bila denarna podpora. Drugo leto niso nadaljevali ali zasadbe popravljali, in sadež se je vidno krčil. Taki ljudje so rekli: „dajte mi zopet podpore, drugače ne bom popravljal". In tako so mislili in še mislijo, da jim mora vlada za vsako malenkost denarne podpore dati.

Prigodilo se je tudi, da so zasadbe obdarovanih posestnikov pogorele. Morebiti so ti menili zopet vladne podpore deležni biti! Ni bilo dosti, da so taki posestniki sadike zastonj dobili, svoje prostore sebi nasadili, pa še denarno podporo so prejeli, a denar za druge reči potrosili. Da jim na pogozdenji Krasa ni bilo veliko ležeče, vidimo iz tega, ker so na eni strani pogozdovali, na drugi odgozdovali ali na golo sekali.

Ljudstvo si mora samo pomagati, vlada pa le pripomoči, to je, pota gladiti, kajti potem se bode storjeno delo bolje cenilo.

Čujemo klic po popotnih učiteljih, kateri bi vladi velike stroške prizadejali, revnemu kmetu pa le malo koristili. Revni kmet ima kmetijo zadolženo, nima živine, še celó orodja ne, da bi si mogel polje obdelati. Pri takih posestnikih je treba vladne pomoči in pa poduka po njenih organih, katere uže ima. Dotični uže obstoječi vladni organi naj bodo v vsakem kraji popotni učitelji našega naroda!*)

4. Na kateri način naj vlada posestnikom na Krasu za pogozdovanje denarne podpore deli? Tukaj veljá pravilo, naj se za malo denarja veliko doseže. Jaz menim, da bi se največ s tem doseglo, ako se dotičnemu posestniku delavci, s katerimi je zasadil Kras, plačajo in to tako dolgo, dokler ni prostor dobro nasajen. Da se pa ume pravilno saditi, bi se morali delavci podučiti. To naj pa uže obstoječi vladni organi v zimskem času storé. Za majhne krajcarje, recimo, da se dotičnemu le stroški povrnejo, bi se enaki poduki vspešno vršili.

Dokler ljudstvo ne bode znalo sadik na Krasu pravilno saditi, tako dolgo ne moremo na vspešno pogozdovanje Krasa misliti. Znano je, da se s pravilnim sajenjem vse, z nepravilnim pa nič ne doseže.

Jaz si tako podučevanje tako le mislim: V zimskem času ob nedeljah naj bi se posestniki ene ali več vasi skupaj s pripomočjo gospodov duhovnov, učiteljev in drugih izobraženih mož zbrali na kakem primernem prostoru. Dotični učitelj bi potem zbranim praktično pokazal, kako naj se sadi, da bo prav itd. Tak poduk bi ne trajal dolgo, imel bi pa velik vpljiv. To mi bode vsak, kdor je na Krasu drevje sadil, pritrdil. Jaz sem letošnjo spomlad večje nasadbe na Krasu nadzoroval in zdaj se vidi, da se tam, kjer so delavci bili v sajenji nekoliko podučeni, nasadba boljše obnaša, kakor tam, kjer je bilo treba delavce še le učiti. Tukaj naj toraj vlada pripomore, kajti tako se bode z malim veliko doseglo.

5. Katere sadike so za Kras najboljše in kako naj se sadé?

Skušnja učí, da je za pogozdenje Krasa črni bor najboljša sadika. Če črni bor, 2—3 leta star, pravilno sadiš, boš z nasadbo gotovo zadovoljen. Poleg črnega bora raste tudi beli bor, akacija, jesen, brest, javor, topol itd. (Smreka in hoja morali bi več zavetja in sence imeti). Saditi se pa mora tako:

Ako imaš borovec kam dalje nesti, mu moraš koreninice dobro z mokrim mahom in slamo zadelati, da se ne posušé. Ko prideš na prostor, kjer ga misliš saditi, deni ga v vodo z zemljo namešano. Prireži mu potem z ostrimi škarjami dolge koreninice. Skopaj tako prostorno luknjo, kakoršno skoplješ na svojem vrtu, kedar sadiš malo sadno drevje. Ko je to storjeno, poberi drobno prst in deni jo na dnu v luknjo. Primi zdaj borovec in razprostri mu lepo koreninice po luknji in zasuj jih z ravno tako prstjo. Ko je dosti visoko zasut, dobro pritisni zemljo. Poberi šaro, deni jo okoli njega in glej, da ga nisi pregloboko v zemljo djal. Če imaš veče kamenje pri rokah, mu ga postavi za zavetje, a zmerom na oni kraj, od kodar veš, da burja piha.

Izmed tako vsajenega drevja se ga bode gotovo 50 do 60 od sto prijelo, in trud ni bil zastonj.

Drugo leto popravljaj, to se pravi, nasadi po tistih luknjah, kjer so se borovci posušili, zopet druge in to ponavljaj vsako leto tako dolgo, da je ves prostor dobro nasajen. Pravila, koliko se mora eden od drugega saksebi saditi, se na Krasu ne moreš držati, kajti ni povsod zemlje, zato sadi tam, kjer je zemlja.

S temi besedami sem hotel nekoliko k pogozdenju Krasa pripomoči in našo sl. vlado na to vprašanje opozoriti, kajti to vprašanje je ne le iz narodno-gospodarskega, temveč tudi iz političnega stališča silne važnosti. Znano je namreč, da na Krasu stanuje Slovan. Ta Slovan je živ jez proti navalu od italijanskega juga. Zvest je svojemu vladarju in strastno ljubi svojo kamnito domovino; on plačuje visoke davke državi in daje čvrste sinove vojaštvu. Al reven je ta Slovan, zeló reven. Peščeno zemljo pridno obdeluje, pa mu noče rediti in večkrat — strada!

Naj mu toraj pravična vlada pomaga do boljšega gmotnega stanja, da se bode mogel razširjati in nepremagljiv jez proti južnemu sosedu postati. Pomore mu pa s tem, da mu dá dela in zopet dela!

*) Res kratka pot poduka bi bila ta, da bi vladni gozdarji in njih pomočniki posestnike podučevali, — al tù se nam vriva tehtno vprašanje: bode te vladne organe tudi volja prevzeti ta posel? Vsaj vemo, kako radi uradniki od sebe odvračajo, kar ni strikte njihova dolžnost. Vred.

Gospodarske izkušnje.

Špargelj dolgo časa dober ohraniti.

Špargelj se dá veliko dni, pa tudi nekatere tedne prav gotovo dober ohraniti, če ga v kleti (hramu) z vlažnim peskom pokriješ. Predno ga kuhati daš, ga je treba le obrisati in peska očistiti. Ni pa prav, ga v vodi shranjenega imeti.

Gospodarske novice.

* *Nova, jako koristna rastlina.* Po časniku „Avis. Dalmato“ daje rastlina Chrysanthemum take bogate pridelke v Dalmaciji, da bi skoro ne verjeli, ako ne bi se zanašali na to, da navedeni časnik resnico govorí. On namreč poroča: „Prebivalci otoka Lesina bodo letos skupili za to rastlino pol milijona gold., sama uboga vas Grablje pa blizo 80.000 gold. Da bi se pridelovanje te rastline, katera se povsodi dobro obnaša, še bolj razširilo, je dalmatinska vlada ukazala nekoliko tega semena nakupiti, da ga potem s primernim podukom po deželi razdeli.“ — Ker je rastline, katera ima latinsko botaniško ime „Chrysanthemum“, več vrst, namreč: „Ch. coronarium“, „Ch. indicum“, „Ch. montanum“ in „Ch. Leucanthemum“, ne moremo reči, katera teh rastlin in v čem tako bogate pridelke daje. Slovensko ime vsem tem vrstam je kresnica (povrtna, indijanska, gorska ali divja in bela kresnica), v enem svojih botaničnih rokopisov nahajamo ime smrdela, v „rastlinstvu“ Tušekovem pa imena kresnica in volovsko oko. Po takem ne vemo, katera vrsta je tako hvaljena; povemo pa, da bode naša družba kmetijska se obrnila do sl. dalmatinske vlade, da tudi nam nekoliko semena z dotičnim podukom darovati blagovoli in tudi mi začnemo izkušnje delati. *)

* Postava od 7. junija, po kateri za vse avstrijske dežele skupaj znaša zemljiški davek skozi 15 let $37\frac{1}{2}$ milijona gold., je razglašena v državnem zakoniku od 9. dne t. m.

* *Živinozdravniško šolo v Levovu* bode, kakor poljski časnik poroča, vlada ustanovila; odprla se bode neki uže letos meseca oktobra. Stroški za poslopje te šole in njeno notranjo opravo so proračunani na 100.000 gold., katere bode, se ve da vlada plačala, dežela pa bode vsako leto 2000 gold. podpore dajala.

* *Ljudska svečanost v Lincu* bode zopet letos od 3. do 12. septembra. Pri tej svečanosti se bodo zvesti posli in dobri obrtnijski pomočniki s premijami obdarovali; razstavljeni bodo kmetijski, gozdarski in obrtnijski stroji (mašine), pa tudi izdelki umeteljni in obrtnijski; razstavljena bode tudi živina in še več druzega. Skoro vsako leto je ta svečanost, ki je prava ljudska veselica, jako živahna.

Šolske stvari.

Ali bi bilo na Kranjskem kakošnih šolskih reform treba?

Iz Dolenjskega 6. junija. J. L.

Razburjeno se je v državnem zboru prerešetavalo vprašanje o 6- ali 8letnem šolskem obiskovanji. Hvala Bogu, da je to vprašanje za kranjsko deželo uže davno rešeno, vsaj čaka poklicanih domoljubov še več druzih nalog v zadevi ljudskega šolstva, katere bode treba rešiti po administrativnem, nekoliko po legislativnem potu.

Kakošnih reform bilo bi torej treba pri našem šolstvu?

Pred vsem bode treba na to delati, da postanejo naše šole po kmetih, zlasti vse one, ki so nižje organizovane od čveterorazrednic, popolno, skozi in skozi narodne, to je, čisto slovenske. Za nemščino v teh šolah ni prostora, tako malo, kakor v nemških šolah te vrste za slovenske jezike prostora ni. Po sedaj veljavnih učnih načrtih je pa jako veliko ur odločenih nemščini uže na dve- in trirazrednicah, kar se ve da škoduje drugim važnejšim naukom. Ako bodo pa kateri stariši vendar le iz lastnega nagiba želeli, da bi se tudi na takih šolah njih otroci nemščine učili, naj učitelj posebne ure odloči v to za dotične otroke in naj ga stariši posebej za ta trud plačajo. — Nemščina naj se pa uči, in to samo kot predmet, na čveterorazrednicah v 3. in 4. razredu; kajti te šole pripravljale bodo tudi v bodočnosti za srednje učilnice, katere bodo imele nekaj nemškega obraza brez dvombe tudi v prihodnje še. To načelo je bil slavni naš narodni voditelj dr. Bleiweis postavil uže pred 20 in več leti. To je tudi edino zdrava misel v narodno-šolskem obziru, in nje se morajo poprijeti Slovenci na Kranjskem zopet, kakor hitro bode njih glas v tej zadevi kaj veljave imel.

Drugo, kar se bode terjati moralo, je to, da postanejo naše šole praktične. Po sedanjih načrtih, ali bolje rekoč, po sedanjem učenji in sedanjih navodih, katere dobé učitelji v preparandiji in od svojih nadzornikov, morejo se vse naše šole bolj teoretične imenovati. Uči se namreč mnogo: veronauk, slovenščina (čitanje, pisanje, slovnica, pravopisje, spisje), nemščina, zemljepis, zgodovina, prirodopis, fizika, kemija, računstvo, risanje, geometrija itd. Toda pri vseh teh predmetih uči se sama teorija, to je, učé se predmeti sami na sebi, in učitelj ne more z ozirom na predpise in tudi ne utegne učiti še praktičnih naukov, to je, takih, katere bi lahko upotrebili ali na katere bi se lahko s koristjo spominjali šolski otroci, kedar odrastejo, kedar postanejo kmetovalci. Brez premembe obstoječih šolskih postav môgli bi strokovnjaki učne načrte tako vrediti, da bi se učitelj mogel in da bi se moral več ozirati pri poduku na prihodnji stan, na kmečki stan svojih učencev.

Kmetijstvo,*) podučevano tako, kakor je otrokom primerno, moralo bi biti poleg veronauka, materinskega jezika in računstva glavni predmet in nekako središče, okoli katerega bi se vrtili vsi drugi predmeti. Prirodopis, fizika in kemija podučujejo naj se z ozirom na kmetijstvo; pri računstvu naj se jemlje na račune iz te stroke ozir; risajo naj se kmetijska orodja; pri telovadbi naj bi morda praktični učitelj kazal kmečka dela z rokami, pri spisji dajal sestavke, kakoršne mora kmet sem ter tje delati itd.

Potem bode treba delati, da revno našo deželo šolstvo preveč stalo ne bo. Treba bode namreč še več šol ustanoviti in več obstoječih še razširiti, kajti še sedaj je dobra četrtina kranjskih otrók, ki v nikakoršno šolo ne hodijo, zato ne, ker nimajo še vsi kraji potrebnih učilnic, dasiravno morajo vsi vplačevati v deželni šolski zaklad. Je še nekaj fará, nekaj lokalij in nekaj velikih vasí, kjer bi treba bilo redne šole, pa je še ni.

Kako bi se v vseh farah, po vseh lokalijah šole ustanovile, da ne bi preobčutljivi stroški zadeli niti skupne dežele niti posamnih občin? To bi se dalo doseči, ako bi se posnemali pri nas Goričanje, kjer skupno delujete šolska in duhovska gospóska, kjer se šolski nadzorniki in duhovniki po večem lepo porazumó (vsaj kolikor je meni znano). Kjer pri nas še redne šole, še pravega šolskega poslopja ni, ondi so največ revne občine, ki morda slabo in še težko duhovnika vzdržujejo in kjer je farovž morebiti le v slabem stanji. Naj bi v takih malih farah in lokalijah farovž malo popravili

---

*) Našega prečastitega rojaka gospoda Šolarja bi pač vljudno prosili, naj bi enkrat za peró prijel in nam poročal, je li vse resnica, kar poroča „Avis. Dalm.“ in bile bi tudi naša kranjska in druge slovenske dežele za vspešno rast „kresnice“ ugodni. Vred.

*) Na Hrvaškem, na pr. se mora pa vsled postave v ljudski šoli tudi kmetijstvo učiti. Pis.

*

in če mogoče v farovžu šolsko sobo priredili, duhovnik pa naj prevzame šolo, kakor je to na Goriškem, v Istri in drugod. *)

Ker je pa na Kranjskem pomanjkanje duhovnikov, tako, da prazne stojé morda nekatere duhovnije, in da je morda tudi v nekaterih farovžih, kjer kaplanov ni, nekaj prostora; zato naj bi se s porazumljenjem duhovskih gospósk taki prostori začasno porabili za šolske namene, če je namreč treba, da se občinam stroški prihranijo. Poglavitno je to, delati za duševno omiko, za duševni blagor, pa ne rušiti ob enem materijalnega blagra ljudstva. In to se dá doseči s porazumljivim sodelovanjem šolskih in duhovskih gospósk.

No, šolsko vprašanje pri nas ni tako zamotano; to se bo uže rešilo, zlasti kedar se bodo naše šolske gospóske prav prestrojile, kedar dobimo dobre šolske nadzornike, kakor smo jih nekdaj imeli, ki bodo kot domoljubi na to delovali, da bi vsi stanovi, učitelji, duhovniki in drugi složno skupno potezali se za večo omiko našega dobrega naroda. Upamo, da bodemo tudi teh časov učakali preje ali pozneje.

Starozgodovinske stvari.

Marchia Istria et Carniola „cum comitatu".

Vprašanje prečastitemu gosp. Dav. Trstenjaku.

Naj pred vsem omenim, da imam od listin v 23. listu „Novic" omenjenih popolno natančne kopije po originalih, pa ne iz Mon. boic. O Apfalterjih menijo drugi učenjaki, da so iz Solnograškega; kdo ima prav? **) Pred 1265. letom mi niso po kranjskih listinah znani, pozneje pa. Grad Essenbach in grofija Neuburg, dedšina po grofih Vormbach, sta mi bila znana, kar lahko dokažem, vendar je treba še dalje nekoliko popraševati, kajti včasih je stvar ravno narobe, kakor mi je iz mnogih preiskav znano.

Po tem razjasnenji prestopim k zgoraj omenjenemu vprašanju, in sicer: Gotovo so Vam, prečastiti gospod, znane listine o oglejskem patrijarhatu iz leta 1209. do 1210., 1214., 1220. in 1230., zato Vas vljudno vabim, da mi poveste javno, kaj menite o tù omenjenem komitatu, ga je li imela oglejska cerkev kdaj v Krajni? Jaz ne najdem dokaza drugače, nego da bi se vzela v poštev špitališka listina iz 1243. leta? Potem pa takoj nastane vprašanje: kdo pa je bil faktični gospod Kranjske, očak oglejski, Oton VII. Andeški, Neža III. ali Friderik II.? Neža III. se je najzadnja oglasila, da je njena lastina. ***) Kaj menite, kdo pa je imel ta urad od časa zadnjega grofa Krajne do Henrika IV. in kdaj bi ga bil Henrik dobil s Karniolo in Marko vred?

Stvar je velike važnosti; zato bi rad tudi Vaše mnenje zvedel, predno svoje priobčim. Imam najnovejše preiskave veljavnih učenjakov, al, kakor se vidi, brez pomot ga ni učenjaka in važnim vprašanjem je treba mnogo kritike; sčasoma se stvar vendar le razjasni. Na podlagi dokazov se bomo približali resnici, in to je, česar želim, da bi narodu podali, saj je uže čas, da dobimo kritično preiskovano zgodovino Kranjske.

Franc Šumi.

---

*) To so tako imenovane „šole za silo" tudi na Kranjskem. Vred.

**) Menda „tout meme chose". Vred.

***) Feher Cod. dipl. Hungariae. Pis.

Slovansko časništvo.

Jugoslavjanski Stenograf.

Gospod prof. Bezenšek, vrednik in izdavatelj „Jugoslavjanskega Stenografa" v 6. listu letošnjega tečaja ovega časnika, ki v Sofiji izhaja vsaki drugi mesec in mu je cena na leto 2 gold., objavlja svojim naročnikom sledeče:

„S tem listom končavamo četrti tečaj „Jugoslavjanskega Stenografa". Komur je na tem ležeče, da imamo južni Slavjani vsaj nekaj zajedničkega — to je, isto stenografsko pismo — naj se naročí še nadalje na naš list. Tu ni toliko vprašanje: „hočem li postati stenograf ali ne", kolikor je vprašanje: hočemo li jedenkrat pronajdeni in pridobljeni terén za zbližavanje zapustiti, hočemo li to sredstvo, ki tudi znatno pripomaga k cilju, iz rok dati? Mislimo, da bi bilo škoda; in to mislimo z obzirom na važnost predmeta samega, kakor tudi z obzirom na izreko: „cilj posvečuje sredstva". — Naj posebno naša mladina tega ne izgubí izpred očí. A ako se večina ne zanima toliko za stenografijo, to bi se imelo zanimati vsaj za bratske jezike. Pa ako se broj naročnikov pomnoži, posvetila se bode tudi jezikovni strani veča pozornost.

Od števila naročnikov torej odvisi obogatenje lista po gradivu in obsegu, kakor tudi od njih zavisí skrčenje lista ali celó njegov začasen prestanek. Mi bodemo videli, in se bodemo po tem ravnali uže gledé izdanja sledečega broja.

Novcev torej pri naročevanju prilagati ni treba; ako se javi dovoljno čitateljev, izišel bo 1. list petega tečaja skoro, in potem se bo plačala naročnina; ako pa ne izide, to je znamenje, da čakamo boljih časov."

Uredništvo „Jugosl. Stenografa" v Sofiji.

Slovensko slovstvo.

* *Nauk o harmoniji in generalbasu, o medulaciji, o kontrapunktu, o imitáciji, kánonu in fugi* s predhajajočo *občno teorijo glasbe in s pristavkom o harmonizovanji starih tonovih načinov* z glavnim ozirom na *učence orgljarske šole.* Spisal Anton Foerster, vodja orgljarske šole itd. v Ljubljani.

Tako se zove nova knjiga, ki je ravnokar na svitlo prišla v J. R. Miličevi tiskarni v Ljubljani. Ona obsega 94 strani v velikem 8⁰ in veljá 1 gold. 30 kr., po pošti pod križnim ovitkom 5 krajc. več. — Dobiva se samo pri J. R. Milicu v Ljubljani, stari trg štev. 19. — Kdor želí prejeti knjigo, naj blagovoli poslati po poštni nakaznici 1 gold. 35 kr., in knjiga se mu takoj franko dopošlje. Isto veljá tudi za one gospode, koji so se na knjigo uže prej naročili.

* *Spovednik in njegova služba*, 304 strani obsegajoča, lično tiskana knjiga, v obliki knjig „Matice slov.", je ravno prišla na svitlo. Knjiga je pisana v lahkem slogu, v gladki in prijetni slovenščini, in je, kakor se razvidi iz predgovora, prva te vrste v našem jeziku. Potrjena in priporočena je od tržaško-koprskega škofa, in se dobiva po 1 gold. 20 kr. pri gosp. pisatelji Franc Kosecu, župniku v Truškah, in v Gorici pri knjigotržcu Wokulatu. Tiskal jo je Franc Hvala v Trstu, založil pa pisatelj sam.

O svečanosti na čast sv. Cirilu in Metodu.

(Na dalje.)

Za slavj. popotnike v Rim se je pod predsedstvom kardinala Ledohovskega sestavil poseben odbor, v ka

terem so ti-le visoki gospodje: msgr. Cataldi, prefekt papeževih ceremonij; msgr. Krušič, ravnatelj slavjanskega sv. Jeronima; o. O'Callaghan, prior sv. Clemensa; o. Pavlicki, prokurator pri sv. Klavdiji; msgr. Torroni, ravnatelj grškega kolegija, in markêse Baviera, ravnatelj „Osservatore Romano". Ta odbor se je spravil v zvezo z vsemi krajnimi odbori slavjanskimi, da se dogovori o dnevu prihoda popotnikov, jim priskrbi stanovanja in dneve vredi tako, da jim bo njihovo bivanje v „večnem mestu" toliko prijetno, kolikor koristno. Ob enem se je lepo okinčala stara cerkev sv. Klemena, v kateri počiva po Cirilu in Metodu v Rim prenešeno truplo sv. papeža Klemensa I. in pa truplo kmalu po svojem prihodu v Rim zamrlega sv. Cirila. Odbor je dal napraviti tudi fotografije neke podobe teh svetnikov, katero je izdelal nek poljsk umetnik, in pa medalije za razdelitev med popotnike. Za stroške vsega tega je podaril sveti Oče izdaten znesek, zraven tega pa dovolil tudi še nekaj prostorov za stanovališča revnejšim popotnikom. Po prihodu škofa Strossmayerja in kanonika Račkija, predsednika odbora zagrebškega, se je odbor vnovič zbral v poljskem kolegiji in je za trdno določil **program slovesnosti**, ki se imajo vršiti v cerkvi sv. Klemensa. Po tem programu bodo tukaj svečanosti **3 dni** trajale, namreč 3., 4. in 5. julija, vsako jutro bode se obhajala pontifikalna maša deloma po slovanskem, deloma po latinskem obredu s homilijami (govori) v raznih slovanskih jezikih. Zvečer bo govor v slovanskem jeziku, zadnji dan pa v laškem z večernico „Te deum" in „Tantum ergo". Prihod vseh popotnikov v Rim je določen na večer pred praznikom sv. apostolov Petra in Pavla. Od tega dne naprej se bo rimski odbor s provincijalnimi predstojniki združil in premenil v glavni (centralni) odbor in se preselil v palačo Alfieri, kjer je kardinal Borromeo, blagodušni protektor popotnikov, ponudil svoje krasne dvorane na razpolaganje. On bo napravil popotnikom na čast tudi **dva „zabavna večera"**, pri katerih bo društvo katoliških mladenčev predavalo tudi glasbene skladbe. Da pokaže sv. oče Leon XIII. svojo očetovsko ljubezen do slovanskih narodov tako, kakor zgodovina tega ne pomni, je tudi milostljivo dovolil, da po avdijenci (sprejetji) romarjev se v vatikanskih dvoranah napravi velika akademija, pri kateri se bodo deklamovala dela slavnih slovanskih pesnikov v pričo sv. Očeta in pa častitke sv. Cirilu in Metodu, — se ve da tudi brez zahvalnic sv. očetu Leonu XIII. ne bode ta velikanska slovanska „beseda".

„Obzor" poroča, da je uže 22. t. m. veliko bosniških popotnikov prišlo v Zagreb, ki so potovali v Rim k Cirilovi in Metodovi svečanosti. Največ med njimi je bilo Frančiškanov, vendar pa tudi veliko meščanov, kmetov in tudi dve ženski. Bošnjaki potujejo vsi v svoji narodni noši.

Zagrebški izvršujoči odbor je dal natisniti hrvatsko mašo o. P. Kneževiča, katero je za tisk priredil g. Fr. Kuhač. Kdor se zaveže, da bo ali celo mašo ali pa kak posamezni njen del na dan praznika sv. Cirila in Metoda dal v cerkvi pet, utegne partituro dobiti brezplačno pri gosp. Kuhaču ali pa pri vredništvu „Katoličkega Lista" v Zagrebu.

Mnogovrstne novice.

* *Starost nemških časnikov.* — Med nemškimi časniki je prav veliko tacih, ki uže izhajajo čez sto let. Najstarejši so: „Frankfurter Journal" 261 let, „Magdeburger Zeitung" 243 let, „Königsberger Hartung'sche Zeitung" 233 let, „Leipziger Zeit." 221 let, „Jenaische Zeitung" 207 let, „Augsburger Postzeitung" 195 let, „Gothaische Zeitung" 190 let, „Vossische Zeitung" 159 let, „Berliner Intelligenzblatt" 128 let. Čem boljši je časnik, tem dalje obdrži svojo veljavo.

Naši dopisi.

Z Dunaja 16. junija. — Dopis z Dunaja v zadnjem listu, ki je objavil, kako bogato vodstvo severne železnice (Nordbahn) pod naslovom „Pränumerations- u. Insertionsgebühren" siplje darove judovskim časnikom in drugim pisateljem te vrste, je prav imel, da je ob enem opozoril na borbo, katera čaka zagovornike vladnih pravic nasproti navedenim časnikom in posebnim brošuricam takrat, kedar nastopi čas, da ima severna železnica postati državna lastnina. Da je to ista, priča nam vrli tukajšnji kmetijski časnik „Wiener landwirth. Zeitg.", ki v 49. listu na prvem mestu pod naslovom: „Zur Nordbahnfrage" objavlja, da je uže na svitlo prišla brošurica od dr. Bernarda Stalla pod imenom „Das Privilegium der Nordbahn", katera razlogov iz vseh vetrov išče, da bi dokazala, da severna železnica po preteku privilegija 4. marcija leta 1886. ostane lastnina sedanjih gospodov vsaj do 3. marcija 1936. l., kajti to, da bi se vlada ne za vse večne čase zavezala privilegija pustiti sedanjim posestnikom, previdi dr. Stall sam. Al da bi to pravico sedanjim gospodom, ki kar nad 20.000 gold. vsako leto sipljejo lačnim judovskim časnikom in pisarjem, prilastil le do 4. marcija 1886. leta, to pa mu menda zopet ne dopuščajo „pristojbine" ki tako obilo pritekajo peresom, ki pišejo na korist severne železnice. Da pa bi svetu mogel dokazati, da ostane severni železnici pravica lastnine še do l. 1936., zato išče vsakovrstnih dokazov, ki pa so taki medli in vetrovni, da ne strpijo nobenega temeljitega ugovora. Vrednik „Wien. landw. Zeitg.", ki je sijajno zmagal o borbi zoper južno železnico, ki se je branila dohodnino odrajtovati z letošnjim letom, zdaj na podlagi cesarskega privilegija, s katerim je severna železnica bila leta 1836. ustanovljena za 50 let, dokazuje, da leto 1886. preide z vso zemljo, po kateri se vozi, z vsemi poslopji itd. v lastnino državno. Sicer vemo, da je britko iz rok pustiti kravico, ki tako dobro molze, al sedanji posestniki tudi morajo priznati, da so se uže dovolj napili sladkega mlekca, če so razen dobička, ki ga jim je železnica samim donašala, še tako bogato vsako leto obdarovali časnike in druge pisarje, ki so železnico pod svojim varstvom imeli in moč dajali nemškemu brezverskemu liberalizmu.

V Gorici 26. junija. — Tukajšnje okrožne sodnije svetovavec gosp. Jož. Poljak je imenovan svetovavec više deželne sodnije v Trstu. — Gosp. dr. Ant. Gregorčič, dosedaj začasni profesor dogmatike na tukajšnjem bogoslovskem učilišči, vmeščen je zdaj za trdno. — Naših domačinov je šlo — ne 5 — temuč 7 v Rim: en dekan, dva župnika, 3 vikariji in en kooperator. — Ciril-Metodova svečanost se bode dostojno obhajala tudi v Gorici 3. julija t. l. Pri oo. Frančiškanih na Kostanjevici bo slovesna maša (ob 10. u.), med katero se bode pela stara Kneževičeva maša. Čitalnica sè svojo podružnico se udeleži in corpore sv. maše in pojde z zastavo na Kostanjevico. Popoldne pa bo primerna narodna veselica v Solkanu. — Cena galete (svilnih mešičkov) na našem trgu je: stare domače rumene 1 gold. 75 kilo, druge (zelene) 1 gold. 40. V bližnji Fari je cena viša (do 1 gold. 90 kr. rumena). — Cena krompirja, ki gre na Dunaj in dalje, bila je izprva po 6 gold. 100 kil, zdaj je padla na 4 gold. Pridelek ni tako obilen kakor lansko leto. — Kresove sv. Ivana sta poveličala letos krasen meteor v četrtek okoli $11^1/_4$ u. po noči, ki je počil v zraku kakor top,

in pa repata zvezda na severo-zahodnem nebu. — 1. julija se odpre nova postaja na južni železnici od Zagraja (Sagrado), v Zdravščini nasproti Gradišču, kamor drži za pešce ličen železen most čez Sočo. — Pretekli teden je nadzoroval tukajšnji srednji šoli g. dr. Gnad; o maturitatnih preskušnjah pa bo predsedoval g. vitez Klodič-Sabladoski. — Silno vročino smo imeli pretekle dni, do 24° R. v sobah; danes je za 2—3 stopinji bolje. — Na sv. Peter bo na Travniku po večletni navadi tombola za zavod zanemarjenih dečkov.

Iz Notranjskega 20. rožnika. (*Cesta Logatec-Rovte-Žiri.*) Željno pričakujejo Notranjci našega prečastitega deželnega predsednika gospoda Winklerja, posebno pa mi mali in velikoposestniki občine Žiri in Dole zarad nove ceste, kajti tu skozi bode nekod izpeljana. Upamo zato, da blagi gospod nas v kratkem s svojo nazočnostjo razveseli in da vendar enkrat se ipolne to, kar je uže pred mnogo časa potrjeno bilo, namreč: nova cesta od Žirov po Brekovcah na Zavrac in od todi na Godovič, prvič merjena leta 1796. ter tudi potrjena; vdrugič je bila merjena in potrjena l. 1824., enako potem tretjič leta 1842. merjena od zemljemerca gospoda Vidica ter tudi potrjena. Zadnjič pa je ta kraj l. 1859. pregledal sam deželni predsednik grof Chorinsky z zemljemercem gosp. Pilzamom, bila je takrat tu skozi spoznana za dobro in trdno in brez posebnih težav izpeljiva. Po Račevi bilo je tudi pregledano, ali bi se cesta mogla kje izpeljati, al nikdar ni bilo mogoče, pravega kraja za to cesto najti. Zato tudi zdaj upamo, da staro potrdilo ostane v veljavi. Cesta mora vkljub vsem nasprotnikom iti po Račevi, ker tù je na pravi poti. Bilo je uže omenjeno v „Novicah“, da imamo tukaj šuntarja, ki poštene rodoljube črni, in to je istina; on črni občinski zastop, črni vsakega, kdo se kaj briga za postavo, tako, da pred njim nimamo mirú; o volitvi je posebno hudo rogovilil in volilce motil, da sami niso vedeli, koga voliti. Zavoljo same nadležnosti njegove še danes volitev ni končana. In isto tako postopa tudi zoper novo cesto, katero hoče po Račevi imeti, čeravno dobro vé, da po tisti poti se ne more cesta delati.

Eden v imenu občine Žiri in Dole. *)

Razdrto 20. junija. — Na dan sv. Petra, to je, 29. dne t. m. popoludne ob 3. uri bode pri grajščaku g. Edvardu Dolencu v Oreheku seja začasnega odbora, postojnskega okrajnega kmetijskega društva, h kateri se vljudno vabijo vsi dotični gospodje odborniki.

Hinko Kavčič, tajnik.

Iz Ljubljane. — Na prvo mesto današnjih ljubljanskih poročil zapisati moramo včerajšnji prihod severnih Slovanov v Ljubljano, potujočih v Rim, da se udeležijo svečanosti na čast sv. slovanskima apostoloma Cirilu in Metodu in se hvaležno poklonijo sv. očetu Leonu XIII., tako milemu slovanskemu narodu. Došlo je nad 700 nam bratov po krvi in veri; naravno je tedaj, da 27. dan junija imenujemo zgodovinski dan v kroniki središča Slovencev. Ob 9½ ure dopoldne prihrumí na kolodvor, kjer je na tisoče mestjanov in mestjank pričakovalo romarjev, poseben vlak, ki je pripeljal gori navedeno množico Čehov, Moravanov, Sležakov, Poljakov, Rusinov, med katerimi jih je bilo mnogo iz Ruskega in Pruskega cesarstva, in sicer iz Velike Poljske 30 plemenitažev, 40 duhovnov, 10 meščanov in 40 kmetov. Pridružilo se jim je med potjo tudi nekoliko Štajercev. Pozdravljani so bili z gromovitimi živio-klici in isto tako so pozdravi bili odzdravljani od došlih popotnikov. Ko na sredi železniškega kolodvora, kjer ste postavljeni bili zastavi „ljubljanskega Sokola“ in pevskega „društva čitalniškega“, se ustavi voz in začnó z vlaka stopati popotniki, njim na čelu slavni Vyšehradski prošt dr. Vaclav Stulc, stopi pred nje g. prošt dr. Jarc kot načelnik ljubljanskega katoliškega društva in s prisrčnim nagovorom v imenu Slovencev pozdravlja došle goste, pevci čitalniški in „Sokola“ pa po končanem govoru pričnó, z burnimi živio- in slava-klici spremljani, peti slovanske pesmi. Ko se vleže vriš, poprime slavni dr. Stulc besedo in v navdušenem govoru odzdravi dr. Jarčev pozdrav, v katerem se zahvaluje za preprijazni sprejem in se s toplo besedo spominja rodoljubov Slovencev za cerkev in narod vnetih. Za toliko ljubeznjivi govor gosp. dr. Stulca se zahvaluje dr. Jan. Bleiweis. — Ker se je vlak mudil 2 uri v Ljubljani, podali so se vsi romarji, spremljani od velike množice Ljubljančanov, v stolno cerkev. Ginljivo je bilo v cerkvi videti na kolenih moliti romarje med tem, ko je 5 njihovih duhovnov pri različnih oltarjih maševalo, Čehi, Poljci in Rusini pa cerkvene pesmi peli Po poročilu g. Försterja, pevovodje naše stolne cerkve, ki je na koru orgljal, se je pelo: pred povzdigovanjem: 1. maša na čast svetemu Cirilu in Metodu v českem jeziku, uglasbil P. Křížkovský. — 2. Po povzdigovanji so Poljaki peli „Sveti Bože“. — 3. K obhajilu so peli Rusini. — 4. Ń koncu maše zopet Čehi in Moravani staročesko pesem „Sv. Václave!“ Pri točki 1. in 4. je gosp. Förster orgljal. — Po končanem cerkvenem obhajilu je prečast. stolni prošt gosp. Zupan pozdravil Levovskega nadškofa gospoda dr. Šembratoviča in druge prelate in jih spremil pri odhodu na kolodvor, kjer je bil popotnikom zajtrk pripravljen. Škoda, da je začelo deževati in zajtrk ni mogel na kolodvornem vrtu biti, ki je bil po skrbi čitalniškega društva lepo okinčan s papeževimi, avstrijskimi in deželnimi zastavami. Zajtrkovali so toraj v dvoranah, kjer so jim čitalniški in Sokolovi pevci mnogo krasnih peli, Čehi, Poljaki in drugi pa tudi nas s svojimi tako razveseljevali, da je bilo veselje kakor v nebesih. Naši gospodje pevci ostanejo severnim svojim bratom, kakor so navdušeno zagotovili, v neugasljivem spominu. Težka je bila ob 11½ ločitev naša od milih nam gostov, pa tudi težka njim ločitev od nas. Sijajno pa se je včeraj zopet razodelo, da slovanska vzajemnost ni prazna beseda.

Naj dodamo temu poročilu še nekaj iz poročila, ki nam je došel od preč. gosp. dr. Jarca, ki je posredoval romanje Slovencev z drugimi Slovani. „Med romarji je Levovski nadškof dr. Šembratovič, mnogo prelatov in prav veliko duhovnov, tudi več grajščakov in plemenitažev viših stanov, pa tudi veliko kmetov, zlasti Hanakov in nekoliko gospéj. V Ljubljani se jim je pridružilo 34 Slovencev, med njimi 6 žensk. Po suhem jih je 17 uže poprej iz Ljubljane se odpeljalo v Rim. Iz Koroške je po dr. Jarčevem posredovanji odrinilo v Rim 5, iz Mariborske škofije 10, iz Goriškega 7 in 2 iz Kopra. Slovenci bodo tedaj pri sv. Očetu v Rimu dobro zastopani. Katoliška družba ljubljanska napravila je in poslala sv. Očetu adreso (čestitko) v prav lični podobi v slovenskem jeziku s pristavljenim latinskim prevodom v imenu celega naroda slovenskega, ki jo v Rimu podpišejo slovenski romarji.

— (*Mestni odbor*) je v seji 24. dne t. m. razpravljal nekatere važne zadeve. Po sklepu finančnega ministerstva je tudi magistratu došel ukaz, da za izterjevanje zaostalih davkov se ima v Ljubljani pla-

*) Ker vredništvo daleč od Žirov itd. ne pozna krajnih cestnih in druzih razmer ter mu o razporih pri najbolji volji ni mogoče sodniku biti, zato izpuščamo v vsakaterih dopisih vse, kar tako daleč sega, da ne moremo odgovornosti prevzeti.

Vred.

čevati davščine po 5 krajc. na dan. V današnji seji je odbor sklenil: ministerstvo prositi, naj ta ukaz prekliče in do c. kr. deželnega predsednika pa naj gre deputacija, ki ga prosi, da ukaz tako dolgo ustavi, dokler finančno ministerstvo ne reši navedene prošnje, — ob enem pa naj magistrat pozveduje, ali je tak ukaz tudi došel drugim takim glavnim mestom, katera po svojih organih namesti državnih davkarij pobirajo davke. — V tej seji se je vršila tudi dolga obravnava, ki pa še ni do konca dognana, zadevajoča veliko prekucijo mesta ljubljanskega o prenaredbi stranišč (sekretov). Stvar je jako važna o dvojnem oziru: v oziru zdravstvenem in v oziru kmetijskem, kajti nezdravega smradú je treba iz hiš kolikor mogoče odpraviti in Ljubljanico očediti gnjusnih kanalskih pritokov, polju pa privoščiti gnoj, ki se zdaj v Ljubljanico razliva.*) Res, da zdravju in kmetijstvu koristna prenaredba kanalov je jako težavna in da mnogo stroškov bo prizadela hišnim posestnikom in mestni blagajnici, in da zato uže dvakrat pred več leti pričeta, je obakrat zopet opuščena bila. Zato je tudi ta pot — tretji pot — na vse strani resnega prevdarka in previdnosti potrebna; kajti še ne vemo danes prav za gotovo, ali je novejši način izpraznevanja sekretov bolji od one prejšnje sisteme, po kateri so sodčki slovéli za najbolje izpraznevanje. Tudi je istina, da ne vemo, bo li v mnozih hišah „Starega trga" mogoče, prirediti to naredbo tako, da doseže svoj cilj. — Al pustimo to premišljevanje in naj prestopimo k poročilu, kako se je vršila navedena obravnava.

Poročevalec je bil dr. Keesbacher v imenu dotičnih treh odsekov. Po nasvetu združenih odsekov naj se za stranišča naredé v vsaki hiši gnojne jame s cementom zidane in obokane, na vrhu oboka s kakih 8 palcev široko votlino, katera se hermetično zapre s kamenom. Kanali, ki v Ljubljanico držé, naj se pri straniščih zidajo in uravnajo tako, da se bode po njih odtekala le kapnica in voda, ki rabi gospodarstvu. Kdor ima hlev pri hiši, mora za spravljanje gnoja zgraditi posebno jamo. Gnoj iz jam pod stranišči se bode po pnevmatičnih mašinah izpraznoval in odvažal o hermetično zaprtih posodah na poseben ograjen prostor zunaj mesta, in sicer na polji pri Ježici, kjer bode gnoj na prodaj kmetovalcem. Da ne bo smradú, se bodo morala stranišča popolnem zatvoriti in iz gnojnih jam cevi izpeljati skozi in skozi čez streho. Smeti bode spravljati ali v gnojišči in v drugih jamah ali v dobro zaprtih posodah, katere bodo magistratni delavci vsak teden po dvakrat izpraznovat hodili. Te naredbe naj bi se izvêle zaporedoma po mestnih ulicah tako, da bodo v petih letih izvršene po vseh hišah, za katere so odločene. Predkraji na močvirji itd. naj so vsi izvzeti, tam tega ne bi trebalo delati, gledé predmestij bi se pa še le preiskavalo, katere hiše se bodo oprostile te naprave. — O teh predlogih je bila obširna debata. Prva sta govorila vit. Gariboldi in dr. Zarnik ter priporočala, naj se novi sistem za zdaj uvêde še le za poskušnjo; v dveh letih se bode videlo, kako in kaj. Odbornik Regali pravi, da take nasvete morejo staviti le taki, kateri nič davka ne plačujejo, a kdor vé, da je večina ljubljanskih hišnih posestnikov preobložena z davki in dolgovi, ne bode toliko denarnih žrtev od njih zahteval. Nekaterega bi ta naprava stala do 400 gold., nekateri bodo prostore, ki služijo zdaj za stanovanja, morali prepustiti za napravo jam, nekateri, kakor na Starem trgu, pa sploh ne morejo nikjer jam narediti. On je odločno zoper to, da bi se silili gospodarji. Dr. Kar. Bleiweis tudi priporoča, da bi se postopalo bolj polagoma; stroški bodo veči kakor mislijo nekateri, in mesto bi vsakako moralo z novci pomagati takim gospodarjem, kateri sami ne morejo narediti jam. Dr. Suppan se sicer popolnem strinja s poročilom, vendar se mu tudi treba zdi previdnosti; nekatere gospodarje bode gotovo treba podpirati, sploh pa naj bi se najprej poprašali, ali hoté uvesti novi sistem, potem še le naj bi mestni odbor sklepal dalje; magistrat pa naj do tja proračuni in poroča, koliko bodo stale po novem osnovane gnojne jame. — Ti predlogi dr. Suppana se bodo po nasvetu dr. Drča natisnili in potem pretresali v seji, katera bode v to svrho sklicana kmalu.

— Volitev gosp. Josipa Kušarja za predsednika, gosp. Jan. Nep. Horaka pa za podpredsednika zbornice trgovinske in obrtnijske kranjske je c. k. minister kupčijstva potrdil.

— (*Vabilo gosp. odbornikom Matice slovenske*) v sejo, ki bode dne 9. julija ob $5^1/_2$ uri popoludne v Matičini hiši na Bregu. Dnevni red ~~tej seji je~~: 1. Bereta se zapisnika 50. odborove seje in 17. občnega zbora. 2. Volitev predsednika, dveh podpredsednikov, blagajnika, dveh ključarjev in posebnih odsekov. 3. Razprava o sklepih 17. občnega zbora, posebej o službi tajnikovi. 4. Poročilo gospodarskega in književnega odseka (določitev knjig za leto 1881.). 5. Posamesni nasveti.

Gospodje odborniki književneka odseka naj prinesó ali pošljejo k seji one rokopise, ki so jih lansko ali še prejšnje leto v pregled vzeli.

— „Brencelj" si je v svojem najnovejšem listu posebno zahvalo zaslužil od pl. Vestenecka in njegovih 4 tovarišev profesorjev, kajti po pravici se 6. „Brencelj" sme imenovati krasna „spomenica" (Denkschrift) Vestenecku et Comp.". — Ker je o pl. Vestenecku govorjenje, naj povemo nekaj jako pikantnega, kar se nam poroča iz Litijskega okraja. Tam je tista glasovita Vestenecku v srce priraščena vas, ki nosi ime „Podgaber". Tje je unidan med učitelje prišel znani Vesteneckov trabant, ces. kr. — in jim tako-le zažugal: „Weh dem, der jetzt umschlagen wird! Herr von Vesteneck kommt in 6 Monaten als Landespräsident nach Krain zurück, denn bald kommt ein liberales Ministerium an's Ruder". No, ali nima Vesteneck prav tacih privržencev v Litijskem okraji, ki na-nj čakajo tako kakor judje na svojega mesija?

— Šolski nadzornik gosp. Pirker, če je to res, kar današnji „Slovenec" v dopisu iz Ribnice pripoveduje, bil bi pač bolj dober za nadzornika v kakem „Hengsten-Depot-Commando" ali v kaki pepineriji, kjer bi skrbel za umno mešanje živalske krví, kakor za šolskega nadzornika.

---

*) Uže nepozabljivi nam g. Matija Vrtovc je l. 1847. v svoji „kmetijski kemiji" Ljubljančanom tako-le pridigoval: „Kaj se vam zdi: ali je prav ali ne, da se ves gnoj ljubljanskih mesojedcev, ki je najbolj gnjilčen in rediven, po Ljubljanici, Savi in Donavi Bulgarcem in Valahom pošilja, z njim njih ravna polja gnoji, da na njih večletne obile pridelke brez nobenega druzega gnoja imajo? — Gnojá, gnojá imate obilo, pa kaj pomaga, ako ga ne umete v svoj prid obrniti! — Kaj bi tudi neki pomagalo, ko bi jih na tisoče reklo: „Ta jim jo je prav povedal, ako bi pa nihče v tem nič ne storil, ne z mazincem ne hotel ganiti?" — Stopite vkup, zedinite se, storite zaveze, oznanite zapovedi in dajte celo mesto za tako napravo v najem; nikar se tega ne sramujte, saj niste više od kitajskega cesarja! — Ljubljančanje! ali boste gváno v Trstu kupovali?! Poskrbite vendar, da se vam ne bodo kedaj vaši nasledniki posmehovali, in vam vaše nevednosti ali slepote ne očitali!"

— „Triester Journal“ se zove tednik, ki v Trstu uže drugo leto izhaja v pospeh trgovstva, obrtnijstva, kmetijstva, umeteljnosti itd. Ker je ravnopravnost narodov načelo gosp. vrednika in izdatelja pl. Dewalda, jemlje poleg člankov v nemškem, italijanskem, francoskem itd. tudi članke v slovenskem jeziku pisane v svoj list. Zato prinaša 35. list tudi spis dr. Jan. Bleiweisa, ki je bil od vredništva za to naprošen, pri katerem se je čuden tiskarsk pogrešek pripetil, da nad naslovom članka stojí ime pisateljevo.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Kneza srbskega Milana je presvitli cesar tako prijazno sprejemal, da mu je med drugim celó njegovo imenovanja „za lastnika“ nekega avstrijskega polka sam osebno naznanil.

— „N. fr. Presse“ pretaka britke solze in po vseh kotih išče tolažbe za svoje bolezni, vendar dozdaj ni še uganila vzroka svojih bolečin, ali namreč od tega izvirajo, da grof Taaffe dandanes še trdnejše stojí kot prej, in da se nikjer ne kaže, kaj bi mu utegnilo spodnesti njegovo trdno stališče, — ali pa da „Pressine“ bolečine izvirajo od tod, da je še mnogo nemških liberalcev, ki se ne dadó spreobrniti v priznanje onih osornih načel, katera „Presse“ kot pokorna dekla Herbstova tako pogumno zastopa.

— Delegaciji pričnete, kakor „Budap. Corresp.“ javlja, na Dunaji svoje zborovanje brž, ko ogerski zbor zvrši razpravo adrese, kar se utegne zgoditi med 15. in 20. oktobrom. V drugi polovici oktobra se začne tudi dunajski državni zbor. Tako bo zbor delegacij z državnim zborom ob enem na Dunaji. Seje delegacij ne bodo dolgo trajale.

Iz Prage. — Po vsi deželi je volilno gibanje za volitve v trgovinske zbornice živahno. V obrtskem odseku prej ko ne zmagajo Čehi; trudijo se, da bi zmagali tudi v trgovinskem. Judje se nagibljejo na česko stran. Nemci hujskajo jude, da bi njih glasove odtegnili Čehom.

Iz dolnjega Štajarja. — „Slov. Gosp.“ poroča v zadnjem svojem listu to-le: Nemčurji začeli so, zlasti na slovenskem Štajarskem, rohneti in divjati. To pa zeló izredno in zdivjano. Vzrokov je mnogo. Eden izmed njih je, ker so bili na Kranjskem pri volitvah v Ljubljani in drugih mestih in trgih tepeni, njihov glavač Vesteneck pa naglo v Gradec prestavljen ter je nedavno v Ljubljani še obsojen bil. Pri nas na Štajarskem bodemo bržčas več dela imeli, predno tukajšnjim nemčurjem grebene porežemo in nepotrebne nemške „kulturonosce“ odpravimo in na njihovo mesto domačinov dobimo. Kakor da bi čutili, da jim prihaja smrtna ura, razsajajo in divjajo, kakor da bi obsedeni bili. Psujejo po novinah, rogovilijo med ljudstvom, obrekujejo narodnjake, zasramujejo poslance, podmitavajo volilce in zastopnike, da si v raznih zastopih večino še ohranijo, snujejo „Schulvereine“.

Hrvatska. Iz Zagreba. — Deželni zbor je sprejel Folnegovičev predlog, naj se pošlje odbor sedmih udov, ki ima pretresati peticijo o Reki; Živkovič je prej v imenu vlade zagotovil, da se bo vprašanje zavoljo Reke rešilo le v smislu postave, toraj ne brez Hrvatske, in da vlada iz tega vzroka nima nič zoper Folnegovičev predlog.

Nemčija. — Nemški državni zbor je bil končan 15. dne t. m. Bismarku ni šlo vse po godu v tem zboru. Hamburško mesto pa je priključil carjevinskemu krogu. Velika pridobitev. Bismark je dobil odpust, da se zopet ozdravi; namestoval ga bo Bötticher.

Z Rusije. — S Petrograda se poroča zopet o nekem atentatu na cesarja. V začetku tega meseca so se delale priprave za preselitev carovega dvora iz Gačine v Petrovo selo. Zadnji hip dobi policijski načelnik pismo brez podpisa, v katerem mu je bilo svetovano, naj carovo ladijo, s katero se je imelo prepeljati carovo spremstvo, natanko preiskati dá. Po preiskavi so prijeli lajtenanta in dva podčastnika. Pri njih so našli bombe prav take, kakoršne so bile one pri napadu 13. marca. Ta reč je neki cara zeló pretresla. V Petrovem selu se je vse uredilo z največo skrbnostjo. Železnico med Petrovim selom in glavnim mestom stražijo vojaki, ki so nastavljeni po 50 korakov narazen v gručah.

Telegram „Novicam“.

Dunaj 28. junija.

Dr. Rieger je dobil red železne krone 2. vrste. — Volitve za trgovinsko in obrtnijsko zbornico v Pragi dozdaj Čehom neugodne; med 20 dozdaj izvoljenimi je le en Čeh.

Žitna cena

v Ljubljani 25. junija 1881.

Hektoliter: pšenice domače 9 gold. 10 kr. — banaške 10 gold. 3 kr. — turšice 5 gold. 53 kr. — soršice 7 gold. 50 kr. — rží 6 gold. 66 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 5 gold. 3 kr. — ajde 5 gold. 36 kr. — ovsa 3 gold. 8 kr. — Krompir 3 gold. 3 kr. 100 kilogramov.

Vabilo na naročbo „Novic“.

Koncem tega meseca izteče naročba na „Novice“ za prvo polovico letošnjega leta, zato vljudno prosimo gg. naročnike in prijatelje naše, ki so naročnino le za ta čas odrajtali ali ki na novo želijo dobivati naš list, naj se oglasijo zato do konca tega meseca, da liste poredoma dobivajo v pričetku druzega polletja.

„Novice“ z „Oglasnikom“ vred stanejo:

za pol leta po pošti 2 gold. 40 kr., — v tiskarni prejemane 2 gold.,
za četrt „ po „ 1 „ 30 kr., — v „ „ 1 „

Naročnina naj se po najcenejši poti poštarskih nakaznic pošilja pod naslovom Blaznikove tiskarne v Ljubljani.

Administracija „Novic“.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.